

Mihail Sebastian

Sunt un om bățut

Être juif à Bucarest
dans l'entre-deux-guerres

Niveau **B1**

BONUS

Sunt un om bătut

**Être juif à Bucarest
dans l'entre-deux-guerres**

Choix des textes, notes et adaptation par
Cécile Folschweiller, Julie Fillatre et Ina Delaunay

Introduction

Pour ce premier volume en roumain de la collection « Histoires faciles à lire », l'auteur s'est imposé facilement : Mihail Sebastian aborde dans une langue accessible des questions essentielles et profondes, qui sont à la fois celles de tout homme et celles de la société roumaine de son temps. Longtemps considéré comme un écrivain secondaire de la période de l'entre-deux-guerres, il a été redécouvert et remis en valeur de façon spectaculaire après la publication en 1996 de son *Journal*, resté inédit et inconnu jusque-là. La courte vie de cet auteur mort prématurément en 1945, à l'âge de 38 ans, a été marquée par les bouleversements historiques et les déchirements idéologiques de son pays : né dans une famille juive, Iosif Hechter, de son vrai nom, a été le témoin et la victime de la montée de l'antisémitisme en Roumanie. Les années 1920 ont pourtant été une période faste et pleine de promesses pour la Roumanie, sortie de la Première Guerre mondiale avec un territoire et une population qui avaient doublé. Elle incluait dorénavant la Transylvanie, la Bessarabie et la Bucovine du Nord (ces deux dernières provinces n'en font plus partie aujourd'hui) et comptait de nombreuses minorités ethniques : Hongrois, Allemands, Serbes, Ukrainiens, Juifs, Grecs, Turcs... Cette période, souvent considérée comme un âge d'or de la culture roumaine, a vu émerger et s'affirmer une multitude d'auteurs et d'artistes, qui animent la vie de la capitale, Bucarest, mais aussi des grandes villes de province en pleine expansion, et dont certains acquièrent une renommée internationale, comme les écrivains Eugène Ionesco, Emil Cioran et Mircea Eliade, ou encore le musicien Georges Enesco. Les années 1930, dans un contexte de crise mondiale, voient cependant monter en Roumanie,

comme dans toute l'Europe, divers mouvements nationalistes et fascistes, en particulier la Légion de l'Archange Michel (avec son bras politique armé, la Garde de Fer), qui se caractérise par une idéologie religieuse orthodoxe et le recours à la violence, et qui finira par accéder brièvement au pouvoir sous le régime du maréchal Antonescu en 1940.

Dans ce contexte, le jeune Iosif Hechter, sous le pseudonyme littéraire de Mihail Sebastian, publie de nombreux articles dans diverses revues culturelles, ainsi que trois romans et trois pièces de théâtre. Le présent ouvrage regroupe des extraits de son second roman (tirés de la première et de la sixième partie) et des fragments de son *Journal*. Malgré la nature a priori très différente des deux textes, la continuité est réelle. *Depuis deux mille ans* (1934) est un roman à forte dimension autobiographique, évoquant la période de formation d'un jeune homme juif durant ses études, puis dans le milieu professionnel bucarestois. Le journal de l'écrivain débute, lui, en 1935, c'est-à-dire à peu près à l'âge atteint par le narrateur à la fin du roman. Tous deux mêlent les thématiques, les réflexions et les états d'âme qui occupent la vie d'un jeune juif roumain cultivé de l'époque : expériences estudiantines, relations amoureuses, déconvenues amicales, excursions, passions littéraires et musicales, tourments identitaires, réflexions idéologiques, questionnements existentiels et, dans la dernière partie du journal, la guerre qui fait rage en Roumanie et en Europe.

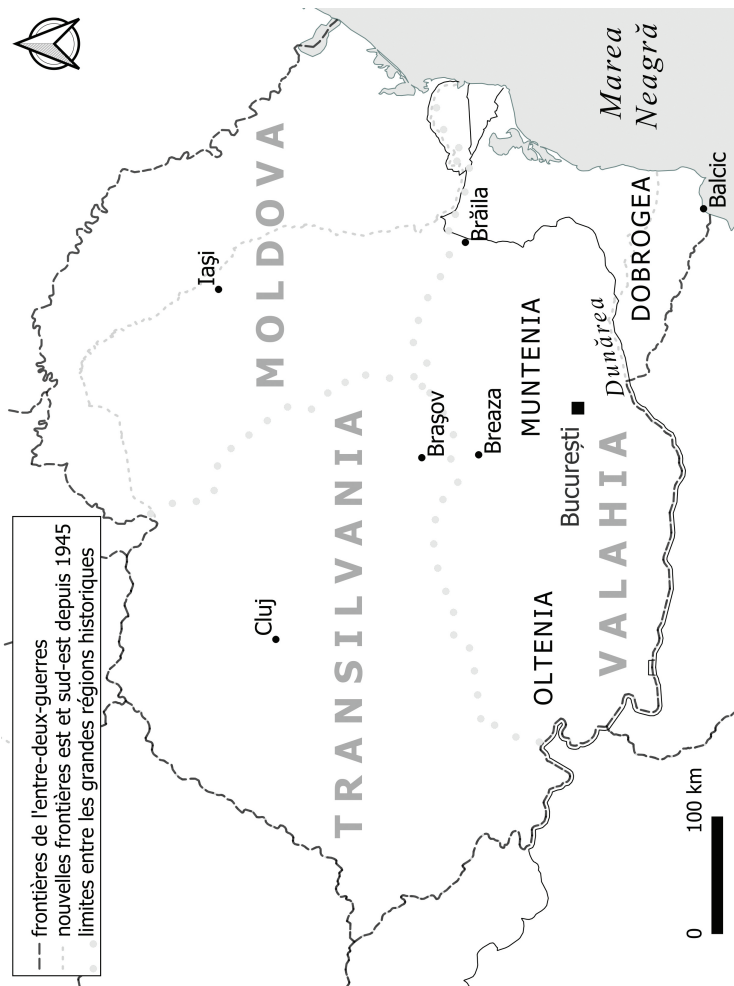
CONSEILS POUR UNE LECTURE FACILE :

Grâce aux notes de vocabulaire, la lecture de ce texte ne devrait pas vous poser de problèmes de compréhension. À la fin de chaque chapitre, les exercices et les rappels de grammaire vous aideront également à consolider vos acquis.

Toutefois, pour bien saisir les enjeux des événements évoqués, une connaissance du contexte historique est nécessaire. Nous vous recommandons donc de commencer par bien lire l'introduction et la biographie de l'auteur, de vous imprégner du court résumé qui précède chaque chapitre, et surtout de consulter les rubriques « Pour aller plus loin » présentes à la fin des ressources pédagogiques, qui vous fourniront des clés importantes sur certains des thèmes évoqués.

Vă dorim lectură plăcută!

La Roumanie dans l'entre-deux-guerres - repères utiles

Table des matières

Introduction	5
--------------	---

PARTIE 1 : *De două mii de ani* | Depuis deux mille ans

 Chapitre 1	17
 Chapitre 2	45
 Chapitre 3	83

PARTIE 2 : *Jurnal* | Journal

 Chapitre 4	107
 Chapitre 5	133

- **conviețuiau** cohabitaient | **nemți** des Allemands
- **evrei** des Juifs

- **alături de puterile Antantei** aux côtés des puissances de la Triple-Entente (la France, le Royaume-Uni et l'Empire russe)
- **teafăr** indemne, sain et sauf
- **drept răsplată** comme récompense
- **cetățean** citoyen

- **uneori** parfois

- **absolvă** est diplômé
- **versuri** des vers, de la poésie
- **publicistică** le journalisme, la presse
- **reviste** revues

Mihail Sebastian

Mihail Sebastian (pseudonimul literar al lui Iosif M. Hechter) s-a născut pe 18 octombrie 1907, la Brăila, în sud-estul României. Acest mare port de pe Dunăre era atunci un oraș foarte cosmopolit, unde conviețuiau greci, turci, români, nemți, italieni, englezi, evrei etc. Iosif crește într-o familie evreiască, fidelă tradițiilor religioase, are un frate mai mare, Penchaș (Poldy), și unul mai mic, Beniamin (Benu).

În 1916, România intră în Primul Război Mondial, alături de puterile Antantei. Copilul de 10 ani își vede tatăl plecând pe front și orașul ocupat de nemți. Tatăl lui se întoarce teafăr de pe front și drept răsplată a participării la război, i se acordă, atât lui cât și familiei sale, statutul de cetățean român, care nu era prevăzut pentru evrei în Constituția din 1866.

După școala primară israelită, urmează liceul public din Brăila. Acolo se confruntă uneori cu brutalitatea relațiilor dintre băieți, dar este perioada în care își descoperă pasiunea pentru teatru și literatură, în special cea franceză. După bacalaureat, în 1926, se înscrie la Universitatea din București, unde absolvă Facultățile de Drept și de Filozofie. Tot în 1926, debutează cu versuri și în publicistică (sub pseudonimul Mihail Sebastian), în diverse reviste. În 1929-30, studiază un an și jumătate la Paris, pentru un doctorat pe care nu-l termină. De acolo, trimite în continuare articole de presă în România, printre care reportaje despre viața

MOTS-CLÉS

DE L'HISTOIRE

jidan (n.m.) youpin (mot ancien et très péjoratif désignant les juifs)

evreu (n.m.) juif

fricos peureux, froussard

pumn (n.m.) 1) poing 2) coup de poing

a bate (bătut) battre (battu)

bătaie (n.f.) raclée, bagarre, coup

a se teme avoir peur, craindre

a lovi frapper

cămin (n.n.) foyer, cité universitaire

a plânge pleurer

PISTE
AUDIO

Partie I : ***De două mii de ani***

Chapitre 1

La începutul romanului, naratorul evocă, sub forma unor însemnări de jurnal intim, fapte și stări din viața lui cotidiană, de student evreu la drept, în Bucureștiul anilor 1920. Atmosfera este încordată: la facultate au loc agresiuni antisemite. Studentul și prietenii lui evrei sunt bătuți sau dați afară de la cursuri; ei se organizează pentru a se apăra și a putea continua să meargă la facultate. În același timp, naratorul refuză statutul de victimă și nu se identifică pe deplin cu comunitatea evreiască. Aspiră mai degrabă la o viață liniștită, printre cărți. Acasă, în orașul său natal, nu răspunde la întrebările despre atmosfera universitară din București și se simte jenat în mijlocul vecinilor și prietenilor din comunitatea evreiască. De asemenea, resimte îngrijorarea mamei sale și dificultățile financiare ale familiei.

- **semne** signes
- **grădina mare** le grand parc
- **ne aruncau cu pietre** nous jetaient des pierres
- **mi-au strigat-o** me l'ont crié | **de când mă știu** depuis toujours
(*litt.* : depuis que je me connais) | **zvârlit** lancé | **squipat** crachat
- **pe la 1900** autour de 1900
- **ceasuri** heures
- **iar** de nouveau
- **la ce?** pour quoi faire ?
- **a opta** la huitième
- **rană** blessure | **o vânătaie** un bleu
- **vrednic de** digne de | **M-am ferit** Je me suis bien gardé (d'y aller),
je suis resté à l'écart

Cred că nu m-am temut niciodată de oameni sau de lucruri, ci numai de semne și simboluri.

Nu, nu cred să fi fost vreodată fricos, deși grecii de la grădina mare, care ne aruncau cu pietre când ne prindeau pe acolo, mi-au strigat-o zilnic de când mă știu și deși am crescut în strigătul ăsta, zvârlit din urmă ca un scuipat: jidan fricos.

* * *

Curioasă descoperire ieri la anticar. George Gissing: *La rançon d'Eve*. Volum de pe la 1900, cred. Nici un detaliu despre autor (englez, probabil). Au fost patru ceasuri bune.

După ce am terminat-o, m-am dus pe stradă să iau ziarele de seară. Au fost iar bățai, la medicină, mai ales și la noi. N-am fost nici azi. La ce?

* * *

M-a oprit pe stradă Marcel Winder, ca să-mi spună că iar l-au bătut.

„E a opta” mi-a spus, fără să precizeze dacă e a opta bătaie sau numai a opta rană. Avea într-adevăr o vânătaie neagră sub ochiul stâng. Era volubil, aproape vesel, oricum superior. Sigur, eu n-am fost vrednic de asta. M-am ferit.

- **întâmplător** par hasard
- **te opresc** t'empêchent | **primejdie** danger
- **A greșit coarda** Il a fait vibrer la mauvaise corde, il est tombé à côté | **n-am asemenea vanități** je n'ai pas ce genre de vanité, de prétention
- **băiatul șepcarului** le fils du casquettier (celui qui fabrique ou vend des casquettes)
- **Lasă pe alții să facă pe grozavii** Laisse les autres faire les durs
- **drept roman** droit romain (le droit élaboré dans la Rome antique, qui a considérablement influencé les systèmes juridiques d'Europe continentale) | **pupitrului meu** de mon pupitre, de ma table
- **un mototol de hârtie** une boulette de papier

Se pare că băieții se pregătesc pentru 10 decembrie, dar Winder n-a vrut să-mi dea detalii.

— Nu e pentru tine, băiatule. Tu ai preocupări superioare. Și întâmplător, o, numai întâmplător, preocupările tale superioare te opresc să vii cu noi la primejdie. Simplă coincidență.

Winder își pierde vremea. A greșit coarda: n-am asemenea vanități.

* * *

Dintr-o scrisoare a mamei primită azi:

„... Și, mai ales, nu te duce la facultate. Am citit în jurnal că iar au început bătăile mari, și băiatul șepcarului, care a venit acasă, mi-a spus că la voi e mai greu decât oriunde. Lasă pe alții să facă pe grozavii. Tu ascultă pe mama ta, și stai acasă”.

„Lasă pe alții să facă pe grozavii”. Dacă ar ști mama cum sună vorba asta.

* * *

Asta să fie tot? Am intrat dimineața la cursul de drept roman. Nu mi-a spus nimeni nimic. Am luat febril note, ca să nu fiu obligat să ridic capul deasupra pupitrului meu. Pe la jumătatea cursului, un mototol de hârtie cade pe bancă, lângă mine. Nu o văd, nu o deschid. Cineva mă strigă tare pe nume, din spate. Nu

COMPRÉHENSION

EXERCIȚIUL 1. Răspundeți la următoarele întrebări:

1. De ce nu merge naratorul la facultate în unele zile?
2. Ce sugerează expresia „Sunt un om bătut”?
3. Cum este descrisă mama naratorului?

EXERCIȚIUL 2. Alegeți răspunsul corect:

1. Naratorul afirmă despre sine că:
 - a. A fost întotdeauna un om laș
 - b. Nu se consideră fricos, dar a fost numit astfel
 - c. Se teme de oameni mai puternici decât el
 - d. Recunoaște că a fost slab în copilărie
2. Atmosfera din sala de curs este:
 - a. relaxată și colegială
 - b. prietenoasă, dar reținută
 - c. tensionată, gata să izbucnească la cel mai mic gest
3. Atitudinea personajului în momentul în care este forțat să iasă din sală este:
 - a. resemnată
 - b. ironică
 - c. agresivă
 - d. mândră
4. Mama naratorului:
 - a. îl încurajează să participe la confruntări
 - b. îl sfătuiește să evite facultatea
 - c. îi reproșează că nu are curaj
 - d. nu este la curent cu ce se întâmplă la universitate

5. Relația cu mama sugerează:
 - a. răceală și autoritate
 - b. reproșuri și distanțare
 - c. afecțiune profundă și grijă reciprocă
6. Atitudinea naratorului față de implicarea colectivă este:
 - a. militantă și plină de entuziasm
 - b. total indiferentă
 - c. ambivalentă: este solidar, dar se distanțează interior

EXERCIȚIUL 3. Spuneți dacă afirmațiile sunt adevărate sau false:

1. Marcel Winder a fost bătut de multe ori.
2. Când este obligat să iasă din sala de curs, naratorul protestează și își apără drepturile.
3. Naratorul este lovit cu un pumn, în timp ce părăsește cursul de drept roman.
4. Conflictul interior al personajului este între dragoste și ură.
5. „A nu plânge” înseamnă a-și păstra controlul și a nu ceda umilinței.
6. Enumerarea unor informații banale (banca, sloganul publicitar etc.) sugerează indiferența lumii față de drama personală.
7. Negustorii evrei îl disprețuiesc și nu îl încurajează.
8. Familia naratorului nu are dificultăți financiare.
9. Personajul trăiește intens despărțirea de mamă: este cuprins de dor și emoție.

POUR ALLER PLUS LOIN

1. Stil și expresivitate

Figurile de stil contribuie la crearea expresivității și la transmiterea emoțiilor, conferind limbajului originalitate, forță sugestivă și valoare estetică. În acest text, Mihail Sebastian utilizează diverse mijloace de expresie, pentru a transmite emoții puternice și a accentua mesajul transmis.

Personificări:

„îi cer durerii să fie o persoană politicoasă” – durerea este personificată și sugerează dorința naratorului de a o face suportabilă

Metafore:

„murdăria”, „neam murdar” – imagine metaforică a decăderii și a pierderii demnității; alunecare colectivă spre mizerie și umilință

„răsuflarea polifonică” – metaforă auditivă, respirația este comparată cu o muzică

„șuierul de flaut” – respirația este asemănată cu sunetul unui instrument

„zumzetul de bărzăune” – respirația este asemănată cu un zgomot de insectă

„o tăcere de maidan înzăpezit” – descrie o tăcere profundă, pustie

„căldura intimă a umilinței” – umilința este percepută ca ceva aproape confortabil

„steaua albă a purității” – puritatea este idealizată ca o stea (ceva îndepărtat, luminos)

2. Ghiță Blidaru – Nae Ionescu

De même que le narrateur du roman renvoie de manière transparente à Mihail Sebastian (bien qu'il ne soit pas nommé et malgré des diver-

gences dans l'action), le personnage de Ghiță Blidaru évoque directement une personnalité de l'époque facilement identifiable : Nae Ionescu (1890-1940). Originaire de Brăila comme Sebastian, ce professeur de philosophie à l'université de Bucarest s'est fait connaître par son charisme, son style d'enseignement non conformiste et ses thèses critiques à l'encontre du rationalisme occidental, de l'individualisme et du modèle démocratique, auxquels il opposait une philosophie vitaliste, organiciste, fondée sur l'intuition et la croyance, et le retour aux valeurs primordiales, quitte à admettre la sauvagerie qui accompagne les élans vitaux. Il reprenait une grande partie de ces thèses à des penseurs allemands (tels que Spengler), qu'il avait étudiés lors de sa propre formation en Allemagne.

Des foules d'étudiants suivaient ses cours et Nae Ionescu est devenu un véritable maître à penser pour toute une génération de jeunes intellectuels, dont Mihail Sebastian et certains devenus très connus ensuite comme Mircea Eliade ou Emil Cioran. Nae Ionescu développait également ses thèses dans son journal *Cuvântul*, où Sebastian a publié de nombreux articles. Mais sa pensée a pris des orientations de plus en plus nationalistes et religieuses (orthodoxistes) au fur et à mesure que « le Professeur », comme l'appelaient ses étudiants, s'est impliqué dans la vie politique. À partir de 1933, à la suite d'un conflit avec le roi Carol II dont il était proche, de l'exacerbation des violences politiques dans un contexte de crise et d'un nouveau voyage en Allemagne, devenue hitlérienne, Nae Ionescu soutient explicitement le mouvement légionnaire et des positions antisémites, ce qui va provoquer une rupture difficile avec Mihail Sebastian (voir chapitres 4 et 5).

MOTS-CLÉS

DE L'HISTOIRE

jurnal (n.n.)

a înjura

polițist (n.m.)

svastică (n.f.)

amiciție (n.f.)

despărțire (n.f.)

a pierde (pierdut)

pogrom (n.n.)

a lipsi

luciditate (n.f.)

journal (intime)

injurier, insulter

policier

svastika, croix gammée (symbole du parti nazi)

amitié

séparation

perdre

pogrom, soulèvement violent et meurtrier contre des juifs

manquer

lucidité

PISTE
AUDIO

Partie II : *Jurnal*

Chapitre 4

În prima parte a jurnalului său intim, Mihail Sebastian abordează teme variate din viața sa și din actualitatea bucureșteană. Prima dintre ele este muzica, o mare pasiune a autorului și un refugiu în momentele critice: ascultă piese la radio și merge la concerte. Paginile evocă, de asemenea, urmările publicării romanului *De două mii de ani*, care n-a fost înțeles și a provocat un adevărat scandal. Însă autorul are alte proiecte literare, printre care o piesă de teatru, scrisă încet și greu, într-o atmosferă nefavorabilă.

În contextul ascensiunii mișcării legionare în România, Sebastian notează episoade de violențe antisemite, observate pe stradă sau la tribunal. Totodată, constată cum unii dintre prietenii lui aderă din ce în ce mai deschis la ideologia legionară și se îndepărtează treptat de el. Evoluția evenimentelor îl conduce la un bilanț amar, la sfârșitul anului 1937.

- **e deschis la Praga** est allumée sur la fréquence de Prague | **un concert în G-dur** un concerto en sol majeur | **oboi** hautbois
- **cembal** clavecin
- **prins** capté
- **concert brandenburghez** concerto brandebourgeois (œuvre de Bach)
- **ochelari** lunettes
- **Îmi dau seama** Je me rends compte
- **Cum am devenit huligan** œuvre de Sebastian (voir p. 130)
- **cercurile** les cercles | „**după ureche**” par ouï-dire
- **s-a botezat** s'est fait baptiser

[Marți], 12 februarie 1935

10 seara

Radioul e deschis la Praga. Am ascultat un concert în G-dur de J. S. Bach, pentru trompetă, oboi, cembal și orchestră. Urmează, după pauză, un concert în sol minor pentru pian și orchestră de același.

Sunt în plin Bach. Aseară, în timp ce îi scriam o lungă scrisoare lui Poldy, ascultam de la Lyon — pentru prima oară prins extrem de clar — al patrulea concert brandenburghez. Pe urmă un concert pentru pian și orchestră de Mozart.

Am fost la doctor pentru ochi. Mi-a recomandat ochelari și i-am pus. Mă schimbă destul și mă fac urât.

A fost amuzant când i-am spus numele. Mi-a spus că în familia lui s-a discutat mult despre *De două mii de ani*, pe care el personal nu l-a citit. A auzit multă lume înjurându-mă. Îmi dau seama că procesul meu e cu adevărat pierdut. *Cum am devenit huligan* nu ajunge în cercurile în care sunt înjurat și încă „după ureche”.

O vorbă care indică ce forme ia „cazul” în conștiința publică mi-a povestit-o Samy Herșcovici, duminică, la Târgoviște, unde am fost pentru o conferință. Librarul care vindea biletele pentru conferință i-a oferit un bilet unui profesor de la școala normală: „Sebastian? Aha! Jidanul ăla care s-a botezat”.

BIBLIOGRAPHIE

- **Œuvres de Mihail Sebastian présentées dans ce volume :**

De două mii de ani [1934], Humanitas, Bucarest, 2006.

Depuis deux mille ans, traduit par Alain Paruit, Stock, Paris, 1998.

Jurnal, 1935-1944, Humanitas, Bucarest, 1996.

Journal (1935-1944), traduit par Alain Paruit, Stock, Paris, 2007.

- **Autres œuvres de Mihail Sebastian, en roumain et en français :**

Femei [1933] ; *Femmes*, traduit par Alain Paruit, L'Herne, 2022.

Orașul cu salcâmi [1935] ; *La ville aux acacias*, traduit par Florica Courriol, Mercure de France, 2020.

Accidentul [1940] ; *L'accident*, traduit par Alain Paruit, Mercure de France, 2002.

Cum am devenit huligan [1935]

Théâtre, traduit par Alain Paruit, L'Herne, 2007.

Promenades parisiennes, traduit par Alain Paruit, L'Herne, 2007.

- **Une biographie de Sebastian :**

Tatiana Niculescu, *Singur. Viața lui Mihail Sebastian*, Humanitas, 2023.

- **Un roman français contemporain sur la Roumanie des années 1930-1940 dont Sebastian est l'un des personnages :**

Lionel Duroy, *Eugenia*, Julliard, 2018.

- **Un ouvrage d'histoire pour en apprendre plus sur cette période :**

Traian Sandu, *Un fascisme roumain, Histoire de la Garde de Fer*, Perrin, 2014.

LIRE EN V.O.

- Des œuvres littéraires intégrales ou adaptées
- Tous les mots difficiles traduits ou expliqués
- Des ressources pédagogiques pour aller plus loin
- Des textes de niveau A2 à C1
- Des audios en bonus sur www.ophrys.fr

Sunt un om bățut

Être juif à Bucarest dans l'entre-deux-guerres

Cet ouvrage propose de découvrir une figure importante de la littérature roumaine du xxe siècle, Mihail Sebastian, à travers deux de ses œuvres qui questionnent l'identité roumano-juive dans la Roumanie de l'entre-deux-guerres.

Les extraits choisis racontent le quotidien d'un jeune étudiant juif et ses états d'âme dans un contexte de violences antisémites croissantes. On y découvre des discussions avec des camarades aux origines différentes et opinions divergentes, des cours où les orientations politiques du moment transparaissent, mais aussi des rencontres amoureuses, des scènes bucarestoises et des amitiés difficiles.

EXTRAITS DES ŒUVRES

- *Depuis deux mille ans*
- *Journal*

inalco
CREE
Centre de recherche
Europes-Eurasie

ISBN 978-2-7080-1739-9

www.ophrys.fr

15,95€

9 782708 017399